

אלו הן הגולין פרק שני מכות

מ.

עין משפט גר מצוה

כט א מיי פט"ז מהל
 פס"ה ג סנהדרין הל' י"ב
 ופ"ה סנהדרין סוול הל' ג
 סנה עשין ע' טו"ע ח"מ
 ס"י מב סעף ב'
 ל ב מיי פ"ה מהל' רומז
 הלכה ג ד הל' ד'
 לא ג מיי שם הל' ד'
 ופ"ה מהל' מלכס הלכה ח:

רבינו חננאל

שארן בה שוה פרוטה
 לוקח. ולא מקשינן הכאת
 עבר וכויו לקולתו ולא
 אמרינן כשם ששראל
 המקלל עבר וכויו פטור
 ולא קרינן ביה ונשיא
 בעמך לא תאור כן המכה
 אותן פטור אלא ישראל
 המכה עבר או כתיב חייב:
 חוץ מעל ידו גר תושב.
 כלומר אין ישראל גולה
 אהרן גר תושב. אלמא
 גר תושב עובד כוכבים
 הוא ואסיקא גר תושב
 שהגר ישראל נהרג וכו"ש
 עובד כוכבים שהרג
 ישראל. גר תושב שהרג
 גר תושב גולה שנאמר
 לכני ישראל לגר ולתושב
 בתוכם תהיינה שש הערים
 האלה למקלט וגו';
 כסבור בהמה ונמצא אדם
 כו. פ"י גר תושב שהרג
 כסבור בהמה ונמצא אדם
 כנעני ונמצא גר תושב
 (רבה) (רבא) אמר חייב
 אומר מותר קרוב למידי
 ורב חסדא אמר פטור
 אומר מותר אנוס הוא.
 איתבייה רבא לרב חסדא
 הנך מה תהאש אשך
 לקחת והנה הוא לא לקחת
 אלא (שסבר) שהוא מותר
 וקניי הנך מה מאי לאו
 בידאי אדם וש"מ אומר
 מותר חייב. ודחי לא הנך
 מה בידאי שמייס ופטור
 מידי אדם. ודייקא
 מדכתב מטחוא לי ש"מ
 בידאי שמייס הוא. אי הכי
 האי דכתב ביוסף לאשת
 ארונהי וחסאתי לאלהים
 הכי נמי דדינן לשמים והא
 אשת איש (הא) (היא)
 (דינא) (דינא) בידאי אדם.
 אלא הכי קאמר החטא
 לאלהים ודינו בידאי אדם.
 ומתיב אביי לרבא וכי
 האומר מותר חייב והכתיב
 הגוי גם צדיק תהרוג
 מכלל שאינו חייב. ומשני

אלמא גר תושב עובד כוכבים הוא. (א"ל) מדקדק מדלתי למעוטי
 גר תושב לפי שאינו ממעט אלא גר תושב שהרג ישראל
 שאינו גולה אלא נהרג וכן ישראל שהרג גר תושב דכן מוכיח
 לשון ממני דקמני הכל גולין ע"י ישראל וישראל ע"י כולן חוץ מגר
 תושב דלא הוי בכלל דהאי הכל
 דאין גולין ע"י ישראל וכן ישראל
 אינו גולה על ידו (אלא) קח סלקא
 דעמיה דכיון דישאל אינו גולה ע"י
 גר תושב ולא גר תושב ע"י ישראל
 אלמא גר תושב דינו כעובד כוכבים
 א"כ הוא הדין גר תושב לגר תושב מידי
 דהוה לעובד כוכבים לעובד כוכבים
 ולכן קאמר אימא סיפא וכו' ומשני
 יישא דוקא קאמר גר תושב ישראל
 אינו גר תושב ולא תושב ולא וכו' ומשני
 בטר הכי מקראי וכו' וכו' ראייה שדחה
 לפרש דמעיקרא סלקא דעמיה דגר
 תושב וישראל גולין זה ע"י זה וחזן דגר
 תושב דקמני ממני אחל למעוטי
 שאין גר תושב גולה ע"י הכל ולא
 הכל על ידו ולא ידענא חזון קאמר
 חדא דכל היכא דקמני חוץ וכו' קאי
 אבל מה דלעיל מיינה ופ' חזון דהאי
 חוץ אחי למעוטי דלא הוי בכלל ישראל
 לגלות ע"י הכל והכל על ידו (מ"מ)
 קשה דהא לא קמני כלל גזי ישראל
 וחוץ משמע דאמי לאפוסי מכלל ועוד
 דגר תושב לאו בכלל ישראל הוא
 ואמאי אינטיקן לאפוסי וע"כ דא"כ
 דס"ד מעיקרא דישאל וגר תושב
 גולין זה ע"י זה מאי קאמר אלמא
 עובד כוכבים הוא אי עובד כוכבים (א)
 לא יגלה ישראל על ידו ולא הוא ע"י
 ישראל: דרך ע"ייה דישאל פטור
 הוא נהרג. וא"ת אכתי לא הויה
 דומיא לעובד כוכבים דלפי דרך ירידה
 נהרג וי"ל דמ"מ הוא דומיא לעובד
 כוכבים מה עובד כוכבים לא שגח גר
 מיינה ל"ש לאו צר מיינה כו' וזכך הוי
 סגי דומיא לעובד כוכבים חדא
 מילתא: אמר ריה (א) רבא אמר ב"ש
 הוא ומה דרך ירידה וכו'. וא"ת אכתי
 היא הנתנת דרך ירידה ניתן לישראל
 לכפרה דמני ליה בגלות אצל דרך
 עלייה לא ניתן לישראל לכפרה חמור
 הוא ואינו גולה דלא סגי בגלות דה"ג

שאלו זה שוה פרוטה. שאם יש זה תשלומי פרוטה משלם ואינו לוקה
 דיכפינן בכתובות באלו נערות (דף לב:) צפירוש ריבזתה מורה
 חובל בחצירו לתשלומין וכי אין זה שוה פרוטה לוקה שעבר על לא
 יוסף פן יוסף (דברים סה): ולא מקשינן הכאה לקלנה. לומר שכסס
 שאינו לוקה על קללתו (ס) דכתיב בעמך
 כך לא ילקה על הכאתו ופולגמא היא
 צנהדרין (פה): דאיכא דמקשי ואיכא
 דלא מקשי: חוץ מגר תושב ומשמע
 דמתווייה ממעט ליה דלא הוא גולה
 ע"י הריגתו אלא נהרג ולא ישראל
 גולה עליו: ל"ק כו' גר תושב שהרג
 גר תושב. גולה דקמני בהדיא ורישא
 כשהרג את ישראל אינו גולה דלא סגי
 ליה בגלות: לפיכך. אשבט מצות
 שנתנו בני נח קאי (ו) וקיי"ל דזהרמן
 זו היא מיתמן לפיכך גר תושב או עובד
 כוכבים שהרגו נהרגין ואפי' שזוג
 שאין בני נח לריבין התראה כדאמרין
 בסנהדרין (דף טו): מה עובד כוכבים
 ל"ש קטל צר מיינה. עובד כוכבים
 כמותו: לאו צר מיינה. ישראל: אף גר
 תושב לא שאל קטל צר מיינה. גר תושב
 כמותו: דלאו צר מיינה. ישראל: כלומר
 מוסר. נהרג דלאו צר גלות הוא: ואודו
 לטעמיהו. רב חסדא דלא בעי לטעמי
 כלומר מותר דקסבר אנוס הוא
 (ו) ורבא דאמר נהרג: כסבור כהמה.
 זה היה לו לעיין וצנר תושב עסקינן:
 חייב מיתה: מאי לאו בידאי אדם.
 צדיני בני נח זה אומר מותר היה
 כסבור אמות אזכרה היא: לאלהים
 ולא לאדם. והלא יודע שהיא אשת
 איש: הגוי גם לדיק סהרוג. קס"ד
 שהיה לו הקצ"ה אלמא אנוס הוא:
 דקא מהדרי ליה עליוהי. לא הויה
 לדבריו שהשיע לו טעוה שמיני
 מיתה שאינו לדיק צדנר שהיה לו
 ללמוד דרך ארץ דמפרש ואזיל:
 ממני

שארן בה שוה פרוטה (ד) דא"ר אמי א"ר יוחנן
 אהבו הכאה שאין בה שוה פרוטה לוקה
 ולא מקשינן הכאה לקללה: חוץ (ו) מעל ידי
 גר תושב וכו': אלמא גר תושב עובד כוכבים
 הוא אימא סיפא גר תושב גולה ע"י גר תושב
 אומר רב כהנא לא קשיא בכאן בגר תושב
 שהרג גר תושב כאן בגר תושב שהרג ישראל
 איכא דרמי קראי אהרדי כתיב י לבני ישראל
 ולגר ולתושב בתוכם תהיינה שש הערים
 וכתיב והיו לכם הערים למקלט (ט) לכם ולא
 לגרים אומר רב כהנא ל"ק כאן בגר תושב
 שהרג ישראל כאן בגר תושב שהרג גר
 תושב ורמיניה לפיכך גר ועובד כוכבים
 שהרגו נהרגין קתני גר דומיא דעובד כוכבים
 מה עובד כוכבים לא שגח דקמל בר
 מיניה ולא שגח דקמל דלאו בר מיניה
 נהרג אף גר לא שגח דקמל בר מיניה ולא
 שגח קמל דלאו בר מיניה נהרג אומר רב
 חסדא ל"ק כאן שהרגו דרך ירידה כאן שהרגו
 דרך עלייה דרך ירידה דישאל גלי איהו נמי
 סגי ליה בגלות דרך עלייה דישאל פטור הוא
 נהרג א"ל (ו) רבא ולא ק"ו הוא ומה דרך
 ירידה דישאל גלי איהו נמי סגי ליה בגלות
 דרך עלייה דישאל פטור איהו נהרג אלא
 אומר (ו) רבא באומר מותר א"ל אביי אומר
 מותר אנוס הוא א"ל שאני אומר אומר מותר
 קרוב למידי הוא ואודו לטעמיהו דאיתמר
 כסבור בהמה ונמצא אדם כנעני ונמצא גר
 תושב רבא אומר חייב אומר מותר קרוב
 למידי הוא רב חסדא אומר פטור אומר מותר
 אנוס הוא איתבייה רבא לרב חסדא הנך מת
 על האשה אשר לקחת מאי לאו בידאי אדם
 יחטא לאלהים (ו) חטאתי לאלהים ולא לאדם
 דינו מסור לאדם הכא נמי דינו מסור לאדם
 והאשה אשר לקחת מאי לאו בידאי אדם
 ומיהו חטאתי לאלהים ולא לאדם דהוה
 כמותו ולא אשת איש: הגוי גם לדיק
 סהרוג. קס"ד שהיה לו הקצ"ה אלמא אנוס
 הוא: דקא מהדרי ליה עליוהי. לא הויה
 לדבריו שהשיע לו טעוה שמיני מיתה שאינו
 לדיק צדנר שהיה לו ללמוד דרך ארץ
 דמפרש ואזיל: ממני

(א) כתובות לב: סנהדרין
 פ"ה. (ב) סנהדרין פ"ה:
 (ג) (לעיל ז:): (ד) (שם)
 (ה) (שם ס"ב). (ו) (שם ס"ג):
 (ז) (שם חון אחי למעוטי
 מכלל ואם נאמר דלמי
 למעוטי כו' ע"י וקשה
 (ח) דאנוס הוא ואומר מותר
 מיקטל דהיה לו כו'. רש"י,
 (ט) גי רש"י והכי נמי
 אמרינן אומר מותר כו',
 (י) ס"י רד"ק העולם.

תורה אור השלם

1. לבני ישראל ולגר
 ולתושב בתוכם תהיינה
 שש הערים האלה
 למקלט לעם שהם כל
 מכה נפש בשגגה.
 כבודר לה טו
 2. והיו לכם הערים
 למקלט מאנא ולא דמות
 הרצח עד עמודי לפני
 העדה למשפט:
 כבודר לה יב

3. ויבא אלהים אל
 אבימלך בחלום האלילה
 ויאמר לו הנך מת על
 האשה אשר לקחת והוא
 בעלת בעל:
 בראשית כ ג
 4. ויאמר אילי האלהים
 בחלום גם אנכי ידעתי כי
 בהם לבבך עשיתי זאת
 ואנחשך גם אנכי אחרך
 מטחוא לי על פן לא
 נתתיך לגנוע אלקי:
 בראשית כ ו

5. איננו גדול בבית הנה
 מפני ולא חושן מפני
 מאומה כי אם אחרך
 באשר את אשתו ואת
 אצבעה הקדוה ואת
 הוהח וחסאתי
 לאלהים:
 בראשית ל ט

6. ויבימלך לא קרב
 אלקי ויאמר אדני הגוי
 גם צדיק תהרג:
 בראשית כ ד
 7. ועתה הושב חשב
 האיש כי נביא הוא
 ויחפול בעדך ויחיה ואם
 איך מושב דע כי מות
 תמות אתה וכל אשר
 לך:
 בראשית כ ו

הגהות הב"ח

(א) גם צדיקת חון מגר
 תושב כולו ומיני מעל ידי
 נחמק: (ב) שם לנס ולא
 לגרים. י"ז ע"ין לקמן ד'
 גי ע"א: (ג) שם א"ל רבה
 ולא ק"ו: (ד) שם אמר
 רבה כלומר מותר:
 (ה) שם דקא מהדרי
 ליה עליוהי: (ו) רש"י
 ד"ה לדיק וכו' דקיימא
 ק"ו: (ז) ד"ה ואודו וכו'
 ורבה דאמר: (ח) תוס'
 ד"ה אלמא וכו' אי עובד
 כוכבים הוא לא יגלה
 ישראל: (ט) ד"ה אמר ליה
 רבה ולא וכו' דיתכן
 לישראל לכפרה סגי ליה
 בגלות אצל דרך עלייה
 דלא: (י) ד"ה ואודו וכו'
 ורבה אית ליה חיפכא:
 (יא) ד"ה כסבור וכו'
 דקאמר רבה חייב וכו'
 ורבה דאמר חייב:
 (לב) ד"ה ורב מטחוא וכו':
 קאמר רבה שהוא קרוב
 למידי:

אמרין צרפ"ק (לעיל דף צב:) וי"ל דלית ליה האי טעמא דדרך עלייה לאו משום דלא סגי ליה בגלות אלא משום דקיל הוא ציותר מירידה דהוי אנוס
 ציותר והלכך לא מצי אמת דחמור ציותר מירידה: ואודו לטעמיהו. רב חסדא דמוקי לה דרך עלייה ואז נהרג ולא מוקי לה כלומר
 מותר משום דס"ל דאומר מותר אנוס הוא ולא מיקטל (א) ורבא אית ליה חיפכא דדרך עלייה לא מיקטל (ב) אצל אומר מותר מיקטל דהיה לו
 ללמוד ולא למד: כסבור בהמה ונמצא אדם. רבא אמר חייב דהיה לו לעיין אס אדם חס בהמה (א) אומר מותר היה לו ללמוד וי"ל
 שנמלא אדם גר תושב מדקאמר ונמלא גר תושב וכן הא דקאמר חייב איירי בגר תושב דאי ציראל לא מיחייב אגר תושב ועוד דאי ציראל
 א"כ חייב דקאמר (א) רבא חייב גלות קאמר זה אינו דהא לעיל ממעטין אומר מותר מגלות אלא על כרחך מייירי שההורג נמי גר תושב ורבא
 דאמר חייב חייב מיתה קאמר: דאומר מותר קרוב למידי הוא. פי' משום דהיה לו ללמוד והכא נמי היה לו לעיין: ורב חסדא אומר
 פטור דאומר מותר אנוס הוא. וא"ת רב חסדא איכא ממתר צרייתא דלעיל (דף טו): דקמני פרט למידי ואוקיימנא דר"ל כלומר מותר ולדידיה הא
 אומר מותר לא הוי מיידי וי"ל דרב חסדא סבר דמ"מ קרי ליה מיידי משום דמיידי נהרג שידוע בטוב שהוא הורגו וא"ת דבייש פירקין (דף טו):
 אמרינן צבלי דעת פרט למתכוין לבהמה והרג לאדם ולמה לי קרא מיפוק ליה משום דחשיב אומר מותר כדמשמע הכא ואומר מותר הוינא
 ממעט בשגגה וי"ל דלעיל מייירי כגון דאיכא בהמה ואדם לפניו ונתכוין לבהמה והרג אדם אצל הכא שלאותו דבר שנתכוין נמלא שהוא אדם
 ומשום הכי קאמר (א) רבא שהוא קרוב למידי: א"ל רבא דינו מסור לאדם וכו'. לפי הגי' הי"פ אלא א"ג ע"ג דכתיב וחסאתי לאלהים מ"מ הוי
 דינו מסור לאדם פי' חייב צדיני אדם וקשה ליתשתא על משמע הכי לכן נראה כחדיך גירסא אלא דינו מסור לשמים וכו' פי' אלא גר נתן
 וחסאתי לאלהים דא"ג דמיידי אף צדיני אדם משום דדינו היה מסור לשמים לפי שלא היו שם עדים הלכך אין דינו מסור אלא לשמים ה"ג דכתיב
 מטחוא לי היינו דדינו מסור לשמים ולא לאדם לפי שלא ידע מעולם שהיא אשת איש ולעולם חייב צדיני אדם. כך נראה למש"מ:
התם כדאחררו י"ה. שלא היה לדיק כדמסיק ואזיל השצ אשת האיש כי נציא הוא דה"ל ללמוד ורב חסדא לית ליה האי דרשא דכי נציא
 הוא אצל ליכא לפרושי דאחררו ליה דכתיב ואם איך משיב דע כי מות תמות שאחרי שהודיע שהיא אשת איש ה"ל הכי ומי"מ י"ל
 מדאיצטרין לומר לו כן ש"מ שהיה אומר לו שך דיו גס למי שטעה לפי שהיה לו ללמוד ולא למד הוא דקאמר אשת נציא הוא וכו'
 מילתא צאפי נפשיה היא ולא משנויא הוא כמו לפירוש הקונט' והא דמסיק דהיה לו ללמוד כו' מיתוקמא שפיר גם כרב חסדא דמדריך
 ארץ יש לו ללמוד ומיהו נמי ינחא לשיטת קונטרס: